

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กระบวนการกลายเป็นหมอนวด : กรณีศึกษาหญิง-
บริการในสถานบริการอาบ อบ นวด

Becoming the Masseuse A Case of a
Masseuse in the Massage Parlour)

ชื่อผู้เขียน

นางสาวสุลีมาน นฤมล

(Miss Suleemarn Narumol)

คณะ

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิ์พงษ์

ปีการศึกษา

2529

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง "กระบวนการกลายเป็นหมอนวด : กรณีศึกษาหญิงบริการ
ในสถานบริการอาบ อบ นวด" มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประการ ดังนี้ 1. เพื่อ
ทำความเข้าใจโลกของหมอนวด จากจุดยืนของหมอนวด ในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของ
สังคม โดยศึกษาลักษณะรวมของประสบการณ์ ภาวะเงื่อนไขสำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นในลำดับ
ชีวิต รวมทั้งแบบแผนพฤติกรรมของหญิงผู้กลายเป็นหมอนวด "อาชีพ" 2. ในกระบวนการ
การกลายเป็นหมอนวด "อาชีพ" บุคคลต้องผ่านขั้นตอนอย่างไรบ้าง และแต่ละขั้นตอน
มีภาวะเงื่อนไขสำคัญ ๆ ไດบ้าง ที่มีอิทธิพลผลักดันหรือเอื้อให้ผู้หนึ่ง กลายเป็นผู้มี
เอกลักษณ์หมอนวด 3. ศึกษาว่า ในกระบวนการกลายเป็นหมอนวด บุคคลยอมรับบทบาท
ที่เบี่ยงเบน และดำรงรักษาบทบาทที่เบี่ยงเบนให้ต่อเนื่องต่อไปได้อย่างไร ท่ามกลาง
การประณามของสังคม รวมทั้งศึกษาถึงผลของปฏิกิริยาทางสังคมที่มีต่อการได้รับเอกลักษณ์
หมอนวด

กลมตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา แบ่งเป็น 2 กลม คือ หมอนวดในสถาน
บริการอาบ อบ นวด แห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 9 คน โดยศึกษาเจาะลึก
ในส่วนของประวัติชีวิต อีกกลมหนึ่งคือ มาดาม ครุณี๊ก เขียร์แซก และหมอนวดทั่ว ๆ ไป
ที่พบในท้องถื่นนวด โดยศึกษาถึงกระบวนการขับเคลื่อนจากอาชีพสถานบริการอาบ อบ นวด
วิธีการที่ใช้ในการศึกษา คือ วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

และเป็นผู้มีส่วนร่วม และผู้ให้ความช่วยเหลือ รวบรวมข้อมูลโดยการจดบันทึกและการอ้พิเท

ผลการศึกษา พบลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก กระบวนการขัดเกลาเชิงอาชีพของสถานบริการอาบ อบ นวด เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงได้เรียนรู้ถึงบทบาทเชิงอาชีพ อันเป็นการถ่ายทอดความเป็นหมอนวด ทั้งในแง่บทบาทเชิงอาชีพและบทบาทที่เบี่ยงเบน (บทบาทผู้ค้าประเวณี) แทนหมอนวดด้วย กระบวนการขัดเกลาเชิงอาชีพยังให้การขัดเกลาเชิงสังคมควบคู่ไปด้วย สิ่งนี้มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหมอนวดเข้าสู่ผู้มีเอกลักษณ์เบี่ยงเบน กระบวนการขัดเกลาเชิงอาชีพสำคัญ ๆ ที่พบจากการศึกษานี้ก็คือ การฝึกอบรมผู้หญิงให้รู้ถึงบทบาทที่ตนเองต้องกระทำขณะปฏิบัติงาน เนื้อหาของการฝึกอบรมได้ให้ความเชื่อและบรรทัดฐานบางอย่างเกี่ยวกับอาชีพ และนำผู้หญิงเข้าสู่วัฒนธรรมย่อยของหมอนวด นอกจากนั้นแล้ว การฝึกอบรมยังให้การหน้าที่ที่สำคัญต่อการพัฒนาไปสู่การ เป็นหมอนวดที่ดีด้วย โดยทำหน้าที่ถ่ายทอดบทบาทของหมอนวดลงหน้ากองที่จับปฏิบัติจริง ทำหน้าที่อบรมให้หมอนวดเรียนรู้ถึงค่านิยมของการเป็นหมอนวดที่ดี รวมทั้งสร้างความชอบธรรมต่อการค้าประเวณีด้วย

ประการที่สอง กระบวนการกลายเป็นหมอนวด มีลักษณะเป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่องตามลำดับชีวิต ผลสุดท้ายของกระบวนการพัฒนาหมอนวดอาชีพ ก็คือ ผู้หญิงกลายเป็นผู้มีเอกลักษณ์หมอนวด อันเป็นเอกลักษณ์ของผู้เบี่ยงเบน นั่นคือ บทบาทของหมอนวดครอบงำบทบาทอื่นทั้งหมด (role engulfment)

จากการศึกษากระบวนการดังกล่าวนี้ พบแบบแผนของขั้นตอนต่อเนื่องที่นำผู้หญิงเข้าสู่ผู้เบี่ยงเบนอาชีพ 3 ขั้นตอน โดยที่ในขั้นตอนแรก เป็นขั้นตอนเริ่มต้นของกระบวนการเข้าสู่โลกของการค้าประเวณี ลักษณะสำคัญก็คือ เกิดวิกฤตการณ์ขึ้นในชีวิตที่ทำให้สถานะเดิมเปลี่ยนแปลงไปและโครงสร้างทางโอกาสเปิดให้ผู้หญิงเข้าสู่การค้าประเวณี โดยการคิดหาลู่ทางกับคนที่เกี่ยวข้องกับโลกของการค้าประเวณี ผู้หญิงได้ตัดสินใจค้าประเวณีเป็นครั้งแรก

ขั้นตอนที่สอง เป็นขั้นตอนของการเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับโลกของหมอนวด เป็นช่วงที่ผู้หญิงเกิดความสับสนในบทบาทของผู้หญิง 2 โลก คือ โลกที่สังคมยอมรับกับโลกที่เบี่ยงเบนมีการแก้ปัญหาการปรับตัว เพื่อบรรเทาความขัดแย้งในจิตใจ และเรียนรู้เทคนิคการหลอกลวงความผิด โดยการอ้างเหตุผลเข้าข้างตนเองในการเป็นหมอนวด เหตุผลเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ของอาชีพที่มีแหล่งมาจากกลไกวัฒนธรรมย่อย

ขั้นตอนสุดท้าย เป็นขั้นตอนของการกลายเป็นหมอนวดอาชีพ ความสับสน
ในบทบาทและความรู้สึกขัดแย้งในจิตใจจะค่อย ๆ ลดลง และมั่นคงต่อสถานภาพของ
ตนมากขึ้น ผู้หญิงจะยึดถือตนเองเข้ากับกลุมหมอนวด ความรู้สึกนึกคิดต่อตนเอง ว่า
ตนเองเป็นหมอนวดชัดเจนขึ้น ผู้หญิงสามารถมองเห็น "อัตตะ" ของเธอเองในฐานะ
เป็นหมอนวด เอกลักษณ์ของเธอจะพัฒนาไปสู่เอกลักษณ์ผู้เบี่ยงเบน ผู้ซึ่งเป็นสมาชิก
คนหนึ่งของโลกที่เบี่ยงเบนนี้ โลกที่ซึ่งให้รางวัลความมั่นคง และความปลอดภัย จาก
การคำหนิ ประณาม หรือลงโทษจากสังคม